

Posudek oponenta práce

Miroslava RAKAŠOVÁ

Jak učitelé interpretují výsledky svých žáků

Katedra učitelství, HTF UK

Práce Miroslavy Rakašové vymezuje pojmy důležité pro hodnocení žákovských výkonů a seznamuje čtenáře s výsledky autorčina průzkumu mezi vyučujícími na českých školách. Úvod (s. 10) představuje základní záměr práce a její hlavní zdroj. Teoretická část nejprve definuje základní pojmy – hodnocení, interpretace, vyučovací styly – a stručně pojednává o některých výzvách s nimi spojených (s. 11-15). Následně autorka představuje druhy hodnocení: bezděčné a záměrné, sumativní a formativní a normativní a kritériální (s. 16-17). Píše o identitě učitele a roli učitele i žáka (s. 18-19). Popisuje výsledky učení, znalosti, dovednosti a způsobilosti, pojednává o vztahu mezi správným formulováním výsledků učení a hloubkovým učením a zmiňuje Bloomovu taxonomii vzdělávacích cílů (s. 20-23). Nakonec opakuje základní informace o Grashovi a představuje jeho typologii učitelů (s. 24-25).

Část věnovaná autorčinu empirickému výzkumu začíná popisem cíle a hypotéz (H1, H2, H5 a H6). Následuje představení postupu, použitého dotazníku a výzkumného souboru (s. 27-32). Více než třicet stran práce zabírají grafy zachycující odpovědi na jednotlivé otázky a jejich stručné komentáře (s. 33-67). Následují necelé dvě strany věnované ověření hypotéz (s. 68-69). Práci zakončují krátká *Diskuse a Závěr* (s. 70-71).

Práce obsahuje větší množství prvků, které by se mohly stát součástí zdařilé bakalářské práce. Bylo by např. nepochybně přínosné zjistit, jak vyučující v ČR interpretují výsledky učení svých žáků. Podobně by mohlo být zajímavé vyzkoumat, jak konkrétně to souvisí s jejich vyučovacím stylem nebo učitelskou identitou. Autorka zároveň při přípravě práce podle všeho věnovala značné úsilí studiu odborné literatury i přípravě a provedení vlastního výzkumu.

Obávám se ale, že práce v předložené podobě (téměř?) vůbec nenaplnuje deklarovaný cíl, tj. „*prozkoumat, jakým způsobem učitelé interpretují výsledky učení svých žáků v rámci sekundárního vzdělávání v České [r]epublice, jak jejich interpretace ovlivňují jejich postupy hodnocení ve třídě a to, jakým způsobem se učitelé podílejí na výuce v závislosti [na] vyučovacím styl[u].*“ (s. 10) Nejspíše by se, domnívám se, dosažení tohoto cíle mohlo blížit, kdyby autorka zjistila souvislost výsledků kvantitativní části dotazníku a odpovědí vyučujících na otevřené otázky. To nicméně nečiní. Pokud se mýlím, prosím, aby autorka dosažení svého cíle co nejpřesvědčivěji doložila během obhajoby.

Text zároveň trpí i dalšími nedostatky, z nichž některé považuji za zásadní:

1. Teoretická část práce prokazuje obeznámenost s poměrně velkým množstvím relevantních odborných zdrojů. Autorka z nich ale do značné míry jen pasívně přebírá vybrané informace. U většiny obsahu chybí výslovné uchopení jeho vztahu k autorčinu vlastnímu výzkumu nebo jiné projevení samostatného intelektuálního navázání (např. pojednání o vzájemných vztazích jednotlivých složek teoretické části).
2. Představení výsledků vlastního výzkumu pokládám za nešťastné. Několik desítek stran zabírají informace, které by šlo poměrně snadno a přehledněji představit pomocí jedné tabulky a doplňujících komentářů (kolik procent respondentů volilo jaké odpovědi na jednotlivé otázky). Naopak zde chybí potenciálně zajímavé souhrnné informace o tom, do jaké míry byly u respondentů zastoupeny jednotlivé vyučovací styly. Ty autorka uvádí až v *Diskusi*. Již to podle mne komplikuje interpretaci závěrů týkajících se jednotlivých hypotéz. Pro ověření hypotézy č. 3 (v úvodním představení H5) by také podle mne bylo vhodné doplnit srovnání výsledků mezi staršími a mladšími vyučujícími. Ještě důležitější se

mi jeví srovnání výsledků u různých věkových skupin u hypotézy č. 4 (v úvodním představení H6). Takové srovnání nicméně autorka v odstavci uvedeném na s. 69 neuvádí.

3. Pokud jde o hypotézu č. 1 a 2, domnívám se, že jsou vztahy mezi vyučovacím stylem a preferovaným druhem hodnocení či způsobem komunikace předpokládány již v použitém dotazníku (např. typ „expert“ je mj. definován výrokem „*znalost žáků ověřuji alespoň jednou za vyučovací hodinu pomocí některého z hromadných systémů zkoušení*“, typ facilitátor výrokem „*v mé výuce je prioritou budování sebedůvěry a sebevědomí žáků*“), jejich vzájemnou souvislost tedy nelze empirickým šetřením ani potvrdit, ani vyvracet. Pokud se mýlím, prosím autorku, aby mi záměr a postup svého výzkumu vysvětlila během obhajoby.
4. Pokud jde o úsudky prezentované v *Diskusi*, nejsem si jistý, jestli lze tvrdit, že „*i přesto určité styly dominují oproti ostatním*“ (s. 70), když je rozdíl mezi nejvíce a nejméně zastoupeným stylem pouhá 4 %.
5. Jazyková úroveň textu by mohla a měla být výrazně vyšší, zejména s ohledem na to, že má autorka ambice vyučovat předmět, v jehož rámci žáci a žákyně zpravidla vypracovávají i písemné výstupy a ona by je jako vyučující měla být schopna při psaní provázet. V předkládaném textu jsou nápadné mj. opakovaně chybně zformulované vazby (např. „*jakým způsobem se učitelé podílejí na výuce v závislosti s vyučovacím stylem*“ místo „...v závislosti **na** vyučovacím stylu“ [s. 10]). Opakují se i chyby v interpunkci (např. tři v této krátké větě: „*Toto hodnocení je určeno spíše pro okolí, než pro samotného žáka[,] neboť neposkytuje infomaci[,] kde přesně by se měl zlepšit.*“ [s. 16]). Objevují se i vyjádření, která z formulačních důvodů vůbec nedávají smysl. Např. „*Debatu o roli učitelů docentka Jarolava Vašutová ve své knize začíná větou, která je často **oplývána** veřejností “Školu dělá učitel a jeho výsledky výchovy a vzdělávání závisí především na jeho osobnosti. (Vašutová, 2004, s. 68)“*. Často by také, domnívám se, bylo možné zlepšit strukturovanost jednotlivých úseků práce. Mezi jednotlivými větami uvnitř jednoho odstavce např. nebývá srozumitelná návaznost (viz např.: „*Učitelé často jdou do výkonu této profese proto, že věří ve smysluplnost výkonu činnosti. Kopřiva též v úvodu své knihy uvádí fakt, že je velmi důležité nenahrazovat porozumění hodnocením.(totéž, s. 35) Jak už jsem zmiňovala, je velmi důležité, aby se žák cítil především bezpečně, a tím, že by bylo jeho osobní vnímání toho, co si myslí, co cítí přehlíženo, by mu v jeho vzdělávání neprospělo.*“ [s. 18]) Rušivě působí rovněž značně nešťastná typografická úprava: např. opakovaně chybějící odsazení (např. „*rodičem.(Kratochvílová...*“ [s. 11]), nebo opakovaná roztažení několika slov na konci odstavců na celý řádek.
6. Za problém pokládám, že se v práci nacházejí pasáže, u nichž autorka neuvádí použitý zdroj, ani je nepředkládá jako výsledek vlastního výzkumu, či vlastní úvahy. Platí to např. o posledních čtyřech odstavcích na s. 12.

Pochybnosti mám také o některých výrociích, k nimž by se podle mého názoru autorka mohla vyjádřit během obhajoby:

1. Píšete: „*V této práci se zabýváme pojmem interpretace ve smyslu hodnocení, neboť hodnocení je proces interpretace učebních výkonů žáků, který popisuje a reflektuje jakým způsobem žáci dosahují a rozvíjí své kompetence.*“ (s. 12) Zároveň ale uvádíte: „*Terminologie u interpretace a hodnocení je důležitá. Je důležité se vyvarovat hodnotícímu jazyku a volit jazyk popisný.*“ (s. 12) Co přesně myslíte hodnocením, které se vyhýbá hodnotícímu jazyku?
2. Píšete: „*Empirická část, založená na kvalitativním průzkumu prostřednictvím dotazníku, nám umožnila nahlédnout do praktického uplatnění vyučovacích stylů v pedagogické praxi.*“ (s. 71). Mohla byste v průběhu obhajoby vyjasnit, proč pokládáte svůj průzkum za kvalitativní?

Práci bohužel nemohu s čistým svědomím doporučit k obhajobě. Navrhuji hodnotit stupněm „neprospěla“.

Mgr. Matěj Král, Ph.D.

V Praze 31. 5. 2024

